

GLOBALIZACIJA – KAPITALISTIČKI PUT U KOMUNIZAM?

Bojan Jovanović

In his influential study *Capitalism, Socialism and Democracy* (1943), renowned economist Joseph Schumpeter predicts “that the actual and prospective performance of the capitalist system is such as to negate the idea of its breaking down under the weight of economic failure, but that its very success undermines the social institutions which protect it, and ‘inevitably’ creates conditions in which it will not be able to live and which strongly point to socialism as the heir apparent”. This paper is an attempt to analyse this prediction in the context of the present moment and globalization.

U kontribuciji za ugledni američki časopis *Nacionalni interes*, američki politikolog Francis Fukuyama je 1989. godine objavio kraj istorije. „Ono čemu bismo mogli svjedočiti nije samo kraj Hladnog rata ili prolaženje nekog konkretnog perioda u poslijeratnoj povijesti, nego kraj povijesti kao takve“, kako je napisao.¹ Kasnije je osnovnu ideju amplifikovao i ona je postala veoma uticajna preko knjige *The End of History and the Last Man* iz 1992. godine.

¹ Francis Fukuyama, *The End of History, The National Interest*, Summer 1989, p. 4.

Ovo nije bila prva – a sad već možemo reći ni posljednja – objava kraja povijesti u povijesti. Prije Fukujame, kraj povijesti je objavio Aleksandar Kožev, kako se smatra najbolji poznavalac i propagator hegelovskih naukovanja.

Prije njih, kraj povijesti je najavio pravoslavni filozof i mistik Aleksandar Solovjev. Najzad, prvi koji je objavio kraj povijesti bio je prusko-njemački filozof Hegel. Hegel je smatrao, naime, kako je sa bitkom u Jeni povijest završena, završena ne u smislu da se i dalje neće odvijati sukcesija događaja kao i do tada u povijesti – naprotiv – već da će se od tada ti događaji odvijati u generalnoj formi ispunjenja ciljeva povijesti... od kojih je ciljeva sloboda na prvome mjestu i k tome još i kako je nazivao univerzalna, homogena ili egalitarna država. Od bitke na Jeni, tako, povijest bi se svela na puko vremensko-prostorno širenje, odnosno ispunjavanje, rečena dva cilja.

Po ovoj istoj matrici, tako da kažemo, Fukujama je smatrao da je povijest završena pobjedom liberalne demokratije koja se – naravno s padom Berlinskog zida – pokazala kao superiorna ideja ili ideologija u povijesti. „Trijumf Zapada, zapadne ideje“, piše on, „evidentan je prije svega u tome što su poputno potrošene sve održive systemske alternative zapadnom liberalizmu“. ² Tako je označen kraj povijesti, shvaćen kao „završna tačka ideološke evolucije čovječanstva i univerzalizacija zapadne liberalne demokratije kao finalne forme ljudske vladavine“. ³

Kao što se razumijeva i podrazumijeva, ovako shvaćen kraj povijesti je i pobjeda onoga sistema što se naziva kapitalizam; i takođe, kraj povijesti je ujedno – i ovdje kako vidimo neupitno – i kraj socijalizma, odnosno marksizma.

² Ibid., p. 3.

³ Ibid., p. 3.

I doista, tako je izgledalo ili moglo izgledati tih godina⁴, koje su u znaku sloma „realnog socijalizma“ ili zemalja koje su nazivali zemljama socijalističkog lagersa i istovremeno u znaku do tada neviđenog uspona kapitalizma i pohoda krupnog i korporativnog kapitala u osvajanje čitavoga zemaljskoga šara.

Kako, međutim, stvari stoje danas, nekih trideset godina kasnije? Odnosno – kapitalizam il socijalizam?

Osnovna zamisao ove analize jeste da rasvjetljavajuće potraži i približi najkorespondentniji odgovor na takvo jedno pitanje.

Osnovna radna teza, pak, koja će poslužiti kao polazište u intenciji rasvjetljavanja jeste da tako nazvana globalizacija, shvaćena u njezinome realitetu, demantuje tezu o kraju povijesti, iako je globalizacija prije svega tržišni i ekonomski i, dakle, ako se hoće, prije svega, kapitalistički projekat. Ovdje bismo s valjanim razlogom mogli dodati ne samo uprkos tome nego i – upravo zbog toga.

Naime, kako je to poznati ekonomista Jozef Šumpeter izrazio, radi se o tome „da su stvarni i očekivani rezultati kapitalističkog sistema takvi da negiraju ideju o njegovom slomu pod teretom ekonomskog neuspjeha, ali da sam njegov uspjeh potkopava društvene institucije koje ga štite i ‘neizbježno’ stvaraju uslove u kojima neće moći preživjeti i koji snažno ističu socijalizam kao evidentnog nasljednika“.⁵

U ovoj se analizi ovaj Šumpeterov pivotalni uvid – objavljen u knjizi *Kapitalizam, socijalizam i demokratija* iz 1943. godine – prosto aktuelizujuće osavremenjuje, postavlja u kotenkst realne globalizacije.

⁴ Može se opaziti da je rečeni članak napisan prije pada Berlinskog zida. Takođe i to da u naslovu knjige više nema znaka pitanja koji je stajao u naslovu članka.

⁵ Joseph A. Schumpeter, *Capitalism, Socialism and Democracy*, Routledge, London and New York, 2003, p. 61.

Universal basic income: „Communism will win“

Tako je na novinarski upit: „Tell us a secret“, odgovorio slovenački teoretičar Slavoj Žižek u intervjuu za britanski *The Guardian* iz avgusta 2008. godine.⁶

Inače, uticajni Slovenac je samo jedan među velikim brojem savremenih teoretičara i intelektualaca uopšte koji se manje ili više otvoreno deklariraju kao marksisti i socijalisti. Štaviše, tačno je i ako se konstatuje da danas najveći uticaj, pa čak i dominacija, pripada „školi mišljenja“ koja je – naravno, pronalazi se dosta razlika u varijantama i varijacijama – nesumnjive marksističke provenijencije.

Takođe, važno je znati i to da nešto slično važi i kada su u pitanju mnogi savremeni političari, podjednako na nacionalnom, internacionalnom i transnacionalnom planu – iako, najčešće, tako (nipošto) ne izgleda na prvi pogled.

Ovdje nam nije prioritet da ulazimo u neke „kontroverzije o vrijednostima“, nego bismo, najprije, htjeli da konstatujemo ono osnovno, osnovnu faktografiju i zakonomjernosti.

Savremeni svijet je obuhvaćen globalnom tranzicijom; a ta tranzicija, bilo to iznenađujuće ili ne, nije tranzicija u kapitalizam, nego *in ultima linea* – tranzicija u (globalni) socijalizam. Samo, nije to socijalizam o kakvome iskreno sanjaju mnogi ljudi na raznim meridijanima. Nego, (navodni) socijalizam kojemu će vođstvo biti, doduše, nešto nalik globalnom centralnom komitetu. Ali samo uslovno ili prividno. Pošto, glavni projektanti globalizacije pod znakom petokrake danas nijesu neki radnički lideri, (post)moderni komunisti ili sindikalne vođe već – najbogatiji pojedinci današnjice ili (kapitalističke) *haute finance*. I kao što je to zapravo i

⁶ Intervju je dostupan na:

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2008/aug/09/slavoj.zizek>

očekivano, sadržina je marksistička, dočim ne i terminologija.

Što se tiče zakonomjernosti, valja ukazati na to da je neki oblik onoga što se naziva socijalizam zapravo inherentan savremenim tehnologijama... uključujući bez razlike i kompjuterizaciju. Ovo je vidljivije ukoliko se podsjetimo na prostu činjenicu da se u povijesti radnik ne pojavljuje prije nego što se pojavi mašina, te da je mašina stvorila potpuno novu društvenu grupu – radničku klasu. Doduše, tačno je i to da mašina proizvodi nezaposlenost, te da je u tom smislu nezaposlenost potpuno moderni negativni fenomen, međutim, isto tako i to da nezaposlenost, zajedno sa onim što se naziva eksploatacija, čini pojedince prijemčivim za socijalizam – možemo reći i prirodnim socijalistima – i skoro ništa manje i revolucionarima, kako je to zapazio i Vilijam Beverdž u njegovoj poznatoj studiji *Full Employment in a Free Society*.

Ali, izgleda da prije svega treba poći od preciznog određenja problematike, odnosno od pitanja „Potencijalnosti komunizma: čega je danas komunizam ime?“, kako je glasio naziv jedne međunarodne konferencije održane u Parizu u januaru 2010. godine.

I doista, barem kako izgleda, komunizam je danas drugo ime za realnost i realizmičnost „globalizacije“, iako naravno tako ne izgleda.

Uzmimo primjer onoga što se naziva Universal Basic Income. Riječ je o naizgled novoj ideji da se problem rastuće i zapravo sistemske nezaposlenosti koju tržište *worldwide* neopozivo generiše riješi na izričito netržišni način. Drugačije rečeno, Universal Basic Income „znači da će nezaposleni ljudi biti plaćeni širom Globusa“, kako je to objasnio Elon Mask, koji je jedan od prvih koji su globalnoj javnosti iznijeli jedan ovakav predlog.⁷

⁷ Elon Musk on Why the World needs universal basic income, *Observer*, March 12, 2018,

<https://www.worldgovernmentsummit.org/observer/articles/2017/detail/elon-musk-on-why-the-world-needs-a-universal-basic-income>

Ovdje se sada nameće pitanje: Da li je ovaj predlog bazično socijalistički?

K tome, iako to može biti zbunjujuće, nije zbunjujuće već prije uzbunjujuće to što ovaj predlog iznosi jedan od najbogatijih pripadnika *haute finance*, dakle čovjek koji je po svemu, govoreći starom terminologijom – kapitalista. Premda, osim što je zbunjujuće i uzbunjujuće, ovako nešto je i posve zakonomjerno. I ako se hoće, štaviše, posve marksistički.

Međutim, rješenje ove „zagonetke“ je jednostavno i dobro je dato i sažeto u uvid da universal basic income po sebi i za sebe nije ništa drugo nego prosto „kapitalistički put u komunizam“. ⁸

Eliminacija oskudice

A još jednu verziju, tako da kažemo, kapitalističkog puta u komunizam – verziju koja je nevidljivo tu pred našim očima – predstavljaju zalaganja za koncept, tako nazvanog postoskudičnog društva. Šta je postoskudično društvo?

Kada se studioznije čitaju autori koji zagovaraju postoskudično društvo, upada u oči da zastupatelje i zamislitelje tog postoskudičnog društva ili društva obilja možemo podijeliti na: a) one, koji kao britanski sociolog Entoni Gidens, smatraju da je oskudica zapravo već ukinuta i obilje već postignuto za jedan vrlo veliki broj pojedinaca u današnjem svijetu – prvenstveno na Zapadu – i da bi sav zadatak, odnosno *imperativ*, savjesti i politike, stoga, bio u tome da se taj nivo uslova života – preko „globalne koordinacije“ – naprosto proširi i planetarno poopšti i b) one zastupatelje i zamislitelje smatrajuće kao npr. utilitarista i transhumanista Dejvid Pirs da će obilje – nikako samo materijalno – tek biti

⁸ Robert J. van der Veen, Phillipe van Parijs, A Capitalist Road to Communism, *An International Journal of Basic Income Research*, Vol 1, Issue 1, June 2006.

dostignuto i nazivaju ga *radikalno obilje* ili čak i *raj na Zemlji* (*Paradise on Earth*).⁹

Razumijevanju, pak, onoga bazičnoga takve jedne zamisli, put utire ono na šta u studiji *The Coming of Post-Industrial Society* ukazuje sociolog Danijel Bel, naime, saznanje da je „eliminacija oskudice, kao uslov za ukidanje ukupne kompeticije i razdora, bila osnovni princip svih utopijskih razmišljanja“.

Obratno, oskudica je oduvijek bila prihvatana kao faktum i fatum, kako u povijesti tako isto i u ideologiji, nauci, religiji i filozofiji. Recimo, kada Hobs govori o ratu sviju protiv svih, riječ je o tome da su „ljudi konstantno u ratu jedni protiv drugih radi većeg udjela u oskudnim vrijednostima (*scarce values*)“.

Dakle, koncept postoskudičnog društva ima nekoliko varijanti. Jedna varijanta je i ona koju je svojevremeno predvidio Džon Majnard Kejnz. Kada čovjek čita njegov tekst/esej *Ekonomski izgledi za naše unuke*, nikada ne bi rekao da ga je napisao ovaj vjerovatno najznačajniji, ekonomista u XX vijeku.

Kako bilo, Kejnz u ovom eseju postavlja sebi pitanja – „šta je razumno očekivati, kakav će biti nivo ekonomskog života za sto godina od sad i kakve će biti ekonomske mogućnosti tadašnjih generacija?“ U kontekstu ove analize, Kejnzova analiza budućnosti je značajna jer se odnosi na našu sadašnjost, makar po tome kako je „oročena“. Naime, ista je napisana 1928. godine. Po njemu, čovječanstvo će na duže staze – dakle u vremenskom okviru od nekih 100 godina, što će reći (orijentaciono) do 2028. ili 2030. riješiti svoj ekonomski problem.

Šta ovo znači? Kada kaže: „ekonomski problem“, Kejnz, kako objašnjava, misli na borbu za opstanak („the struggle for subsistence“).

Drugim riječima, ovdje se predviđa da će u budućnosti – odnosno, sad već u naše vrijeme – biti riješen tzv. maltuzijanski

⁹ Up.: The Hedonistic Imperative,

<https://www.hedweb.com/confile.htm>

problem. Ili kako taj problem iznosi i opisuje Bel, „resursi su ograničeni, ljudski apetiti su neograničeni“.

Najmanje već Ž. Ž. Ruso je smatrao/znao da je oskudica, doduše, faktum.. ali ne i fatum. Za njega, oskudica je rezultat nejednakosti, koja je nejednakost doduše datost, međutim ne prirodna već tek društvena, artificijelna datost. Dakle, rusoovsko viđenje oskudice, odnosno porijekla oskudice, disjunktivno je u odnosu na maltusovsko, budući da je ovaj bio uvjeren da je oskudica, tačnije: simultanost obilja i oskudice, volja Proviđenja. Pošto u permanentnoj borbi za (navodno?) oskudne resurse jedni izlaze kao pobjednici, drugi, pak, poraženi, društvo se nalazi u stanju neravnoteže izazivane nejednakošću.

Takva, pak, neravnoteža, može se obrnuti u ravnotežu – i u povijesti je naravno i obrtana – uopšteno govoreći kroz dva bazična modusa: revolucija ili reforma.

Osim neravnotežom nejednakosti, *društvo kao drug-stvo* je ugroženo i na drugi način, upravo onim što je *the struggle for subsistence* jer (kako Bel interpretira sartrovsko meditiranje o oskudici kao negaciji) „oskudnost napujdava ljude jedne protiv drugih u konkurentskoj borbi za opstanak. Svaki čovjek vidi u drugom čovjeku *drug*o kao konstantnu prijetnju sebi“.

Nano tehnologije

Velimo, prije razmatranja svih različitih varijanti postoskudične projekcije društva/svijeta, valja je bazično odrediti u onome što je u istoj invarijantno. I koliko se može razabrati, riječ je svaki put o zamisli da se sistemski riješi problem siromaštva. To je ono bazično projekcije o kojoj je riječ.

Takva jedna postoskudična verzija budućnosti obavezno ima razvoj tehnike i tehnologije kao njezin *conditio sine qua non*. Kako o tome čitamo u studiji *Abundance – The Future is Better*

Than You Think: „...Po prvi put u povijesti, naši kapaciteti su počeli da idu u korak sa našim ambicijama. Čovječanstvo sada ulazi u period radikalne transformacije u kojoj tehnologija ima potencijal da značajno podigne bazične životne standarde svakog muškarca, žene i djeteta na Planeti (...) Bićemo u stanju da obezbijedimo dobra i usluge, nekad rezervisane samo za bogatu nekolicinu, bilo kome i svakome kome su potrebni. Ili ih želi“.

Iz ovog citata/proklamacije može se opaziti šta bi bila sljedeća karakteristika, zajednička za sve nekadašnje i sadašnje koncepte postoskudičnog društva, epohe, civilizacije ili svijeta – naime, njihova *globalističnost*.

Ono što se ovdje može primijetiti, riječ je o takvom *novum*-u i veoma velikom preinačavanju u smislu novog ekonomskog sistema, takvog za kojeg zapažamo značajne razlike i raskide ne samo kada je u pitanju ono što se naziva „tržišna ekonomija“, nego i ono što se naziva „politička ekonomija“... pa i ekonomija uopšte.

I inače, razlikovanja i raskidanja baš takvih razmjera su tu pred vratima, dolaze kao (ne)zvani gost postmodernizacije, preciznije njezinoga vida koji označavaju terminom „digitalizacija“.

Ta nova, digitalna ili kako je nazivaju postoskudična ekonomija – i tako isto i čitavo postmoderno društvo – zasnivaće se na fantastično-naučnim probojima i postignućima u oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija, robotike itd.

Ili uzmimo primjer nečega što se zove nano-tehnologije. Evo kako o tome piše fizičar i fantast Erik Dreksler, zaštitni znak nove, nano-nauke: „Zamislite svijet u kojem se gadžeti i robe ne proizvode u industrijskim postrojenjima već u kompaktnim, mašinama veličine desktopa. Zamislite zamjenjivanje ogromne fabrike automobila sa njezinom višemilionskom opremom postrojenjima veličine garaže koja mogu da asambliraju automobile od mikroskopskih djelića uz vrijeme proizvodnje mjereno minutima“.

Hidro-politički konflikti

Želi li se sada – zaključujući analizu koja jedino može da bude tek eskiza ili tek introdukcija za daljnju i detaljniju analizu ove tematike – odrediti prema osnovnim aspektima i perspektivama postoskudičnog društva/društva obilja... analitičar opaža i otkriva da to nije jednostavno. S jedne strane, puka pozitivna pomisao već na to da bi se u horizontu događaja već ovog naraštaja moglo dogoditi (i) to da se svugdje i za sve trajno opozove, recimo, beskućništvo – i da od tada postane nezamislivo to da neko bude (pa i da je neko uopšte mogao biti) *homeless* ili *houseless* (izuzev naravno ukoliko je u pitanju ekstravagantna ekscepcija) – doima se kao neodoljiva.

S druge strane, pak, kako odagnati negativnu, upornu pomisao, svodeću se bazično na ovo pitanje: Da li je ovdje, *all in all*, možda riječ o veoma starim ili *hegemonijskim modusima pacifikacije*? Ovo utoliko prije ukoliko se ima na umu, nešto gore već pomenuto, podatak da se među zagovaraocima – i štaviše nosiocima – promjena koje bi na kraju rezultirale *socijalističkim postoskudičnim sistemom*, odnosno svijetom, nalaze i neki od bilionera sa naslovnih strana magazina *Forbes*.

No, prije svega, zbunjuje to što, ukratko, recentno imamo posla sa jukstaponiranošću dvije vizije budućnosti, takve koje jedna drugu očito poništavaju. O čemu se radi?

Ranih 1970-ih godina Bel piše: „Paradoksalno, vizija Utopije je najjednom bila zamijenjena spektrom Sudnjeg dana (Doomsday). Umjesto tema o beskrajnom obilju iz ranih šezdesetih, slika s kraja decenije je ona o krhkoj Planeti s ograničenim resursima“...

Kakva je u tom smislu situacija danas?

Danas, vidimo, ponovo imamo *revival* teme o beskrajnom obilju, čime, međutim, nije suspendovan „spektar Sudnjeg

dana“. Tako, predočava se i predviđa sa raznih relevantnih adresa mogućnost oskudice kada je u pitanju tako elementarni resurs kao što je voda. Recimo, čitamo: „Više od 2,8 milijardi ljudi u 48 zemalja će se suočiti sa stresom ili uslovima oskudice zbog vode do 2025. godine.“ (studija: *Future Water (In)Security: Facts, Figures, and Predictions*).

Ne govori li se u brojnim izvještajima i dokumentima UN o globalnoj krizi vode? Recimo: „Oskudica vode je među glavnim problemima sa kojima će se suočavati mnoga društva i svijet u XXI vijeku“... Do 2025. godine 1.800 miliona ljudi će živjeti u zemljama ili regionima sa potpunom oskudicom vode, a dvije trećine svjetske populacije može biti pod uslovima stresa“, upozorava tim povodom UNDESA (riječ je o Departmanu UN za ekonomske i socijalne poslove, <https://www.un.org/waterforlifedecade/scarcity.shtml>). I nismo li u prilici da čitamo i čujemo i to da će se u (bliskoj) budućnosti povećati broj hidro-političkih konflikata... tako da će se ratovi – tzv. *water wars* – voditi upravo (i) zbog vode, kako na to nedavno upozorava (i) magazin *The National Interest* u tekstu pod naslovom „Dolazak ratova zbog vode?“.

Milenijumski ciljevi

U fokusu ovog dijela ove analize nalazi se borba protiv siromaštva i gladi u čitavome svijetu, a posebno se analiziraju političke i metapolitičke implikacije tih pokušaja i planova da se ove (i druge) pošasti što više umanje, pa i ukoliko je to moguće, ukinu.

Sve ima svoju cijenu – kako se to kaže u svakodnevnom razgovoru. Pitanje koje treba postaviti, kada je ova tematika u pitanju, može da glasi: „Koja je cijena eventualnog uspjeha u projektima koji smjeraju na to da umanje ili ukinu siromaštvo i glad u čitavome savremenom svijetu?“

Da podsjetimo da je jedan od „Milenijumskih ciljeva“ Ujedinjenih nacija upravo definisan kao „iskorijenjivanje

siromaštva u svijetu“. To je svakako jedan takav cilj kojemu se – takoreći: automatski, daje masovna ili opšta podrška. Prema zvaničnim podacima, danas u svijetu ima otprilike 820 miliona gladnih ljudi, a još nekih 2 milijarde nemaju redovnost pristupa hranljivoj, bezbjednoj ili u dovoljnim količinama hrani.¹⁰

Na konferenciji Svjetske organizacije za hranu na ovu i srodne teme, održanoj 1996. godine, predstavnici 186 država svijeta su se složili oko toga da u naredne dvije decenije prepolove broj gladnih u svijetu. Međutim, ovaj cilj ne samo da nije ni približno ostvaren, nego se broj gladnih povećao za još nekih dvadeset miliona ljudi.

Svakako, problem gladi u svijetu dostiže neuporedivu akutnost sa „izbijanjem“ onoga što se naziva „globalna kriza“: ako bi u svijetu stvarno došlo do globalne ekonomske krize, glad bi zaprijetila svima, zemljama u razvoju, nerazvijenim i razvijenim zemljama. Ta opasnost od „afrikanizacije“ treba da bude najozbiljnije shvaćena. Tim prije, pošto je opasnost o kojoj je riječ, zapravo, involvirana u aplikaciji liberalne ideologije, koja je ideologija aktuelni sadržaj tekućeg procesa – ili ako se hoće prve faze – globalizacije.

S tim u vezi je jasno da i cilj da se siromaštvo pobijedi aktuelniji nego ikada, pošto je kriza potresla sve klase i slojeve društava, pokazujući im koliko su stvari relativne, koliko su njihove pozicije relativne, tako da sada drugačije gledaju na predloge da se problem gladi i siromaštva rješava i riješi na sistemski način.

Ovdje se taj cilj, međutim, hoće da pogleda sa druge strane, odnosno, hoće da se vidi šta je ili šta bi moglo biti izvjesno naličje toga, donekle i drugih, „milenijumskih“ i „milenarističkih“ ciljeva. Koji su uslovi neophodni da bi se siromaštvo i glad u svijetu iskorijenili ili u velikoj mjeri ukinuli? Da li je to uopšte moguće?

¹⁰ The State of Food Security and Nutrition in the World, 2019, p. xiv, dostupno na: <http://www.fao.org/3/ca5162en/ca5162en.pdf>

Analiza, zasnovana i na ovim pitanjima, kanda ne može biti uspješna ako se ne odvoji od vrjednosnih i emocionalnih aspekata koji su prirodno povezani sa ovom tematikom. To jest, ovdje nije pitanje: „Zar ćemo da dozvolimo da ljudi i djeca umiru od gladi?“ – već je pitanje: „Koje su konsekvence i komplikacije, posljedice političkih i metapolitičkih planova da se glad i siromaštvo pobijede?“

U osnovi, problem koji se pojavljuje je u tome što bi se realni, razumije se i dramatični, problem gladi u svijetu mogao zloupotrijebiti u vrlo nedobronamjerne, štaviše mračne svrhe, naime za ostvarenje nekih paralelnih, disimuliranih ciljeva.

Ovdje ćemo u nekoliko rečenica više skicirati problem, kako ga vidimo.

Prije svega, jasno je i mora da bude jasno da se glad u svijetu može (eventualno) iskorijeniti samo na jedan način, odnosno, samo pod jednim prethodnim, sistemskim uslovom. Taj uslov jeste da se na nivou iznad država (us)postavi određena političko-natpolitička instanca, kojoj bi instanci bile predate „neophodne ingerencije“.

Lako je razumjeti da nema niti jednog načina da se – u realnosti, a ne u retorici – niti primaknemo dostizanju onih „velikih“ ciljeva, ukoliko nema prethodnog (us)postavljanja odgovarajućeg nadnacionalnog centra ili instance, kako to pokazuje ukupno dosadašnje iskustvo, neuspjeh u borbi protiv gladi širom svijeta.

Sasvim otvoreno govoreći, pravi motiv tih inicijativa jeste – daleko od bilo kakvog „humanizma“ – da se dade legitimitet, opravdanje, podrška, *quo titulo* za (us)postavljanje jedne nove forme nadnacionalne uprave ili *global governance* koja bi imala za zadatak da „iskorjenjuje“ glad i siromaštvo. Po prirodi stvari, imala bi marksistički, odnosno neomarksistički, predznak. To je i takva je izvan promulgacija, nema sumnje, stvarna motivacija i kada je u pitanju borba protiv siromaštva i gladi kao „milenijumski cilj“.

Reference:

- Bell Daniel, *The Coming of Post-Industrial Society*, Basic Books, 1973.
- Darling Daniel, *The Coming Wars over Water*, *The National Interest*, April 14, 2019, <https://nationalinterest.org/blog/buzz/coming-wars-over-water-52147>
- David Pearce, *The Hedonistic Imperative*, <https://www.hedweb.com/confile.htm>
- Diamandis Peter, H. and Kotler Steven, *Abundance - The Future is Better Than You Think*, Free Press, 2012.
- Drexler Eric, K., *Radical Abundance*, Public Affairs, 2013
- Fukuyama Francis, *The End of History*, *The National Interest*, Summer 1989.
- Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man*, Penguin, 1992.
- Galbraith John, Kenneth, *The Affluent Society*, Hamish Hamilton, London, 1958.
- Gidens Entoni, *Posledice modernosti*, Filip Višnjić, Beograd, 1998.
- Hameeteman Elizabeth, *Future Water (In)Security: Facts, Figures, and Predictions*, 2013,
- *Global Water Institute*, 2013, https://img1.wsimg.com/blobby/go/27b53d18-6069-45f7-a1bd-d5a48bc80322/downloads/1c2meu-von_105010.pdf.
- Keynes Maynard, John, "Economic possibilities for our grandchildren", in: *Essays in Persuasion*, Palgrave MacMillan, 2010.
- Schumpeter Joseph, A., *Capitalism, Socialism and Democracy*, Routledge, London and New York, 2003.
- *The State of Food Security and Nutrition in the World*, 2019, <http://www.fao.org/3/ca5162en/ca5162en.pdf>
- Veen Robert van der, J., Parijs van Philippe, *A Capitalist Road to Communism*, *An International Journal of Basic Income Research*, Vol 1, Issue 1, June 2006.